

Jevit se a „jev“ (fenomén) / Fenomén („jev“)

Je třeba náležitě vyjasnit, co máme na mysli, když řekneme, že se něco „jeví“. To, „co“ se jeví, není přece jev sám, neboť jev vzniká teprve tím že se něco, co není ještě jevem, začíná jevit a vskutku jeví. Zcela necháme v tuto chvíli stranou něco odlišného, totiž že se něco „ukazuje“ resp. že před sebou máme něco jako „úkaz“. (Patočka obojí dost důsledně nerozlišuje; ukazuje se nám něco sice právě teď a zde, ale to něco nemusí být jenom teď a nemusí to být vždycky zde.) Patočka o tom zjevování (např. v rozpravách „Platón a Evropa“, viz 7915, Péče o duši II, s. 162) mluví na začátku takto: „Je přece jasné, že má-li se něco zjevovat, pak tu především musí to, co se zjevuje, být. A zjevování, právě protože je to zjevování něčeho jsoucího a samo jest, se přece musí dát určit jako nějaká stránka, nějaká vlastnost, vztah k ukazujícím se jsoucím samém, anebo eventuálně v nějakých jiných jsoucnech, kterých je zapotřebí k tomu, aby se něco ukazovalo.“ Pochopitelně pak jde dále, aby ukázal, jak se problém „začíná zaplétat a ztěžovat“ (s. 163). Zůstaňme však u těchto prvních vět a podívejme se na ně zblízka a podrobně. Můžeme souhlasit s tím, že jevem se může stát jen něco, co samo jevem není, ale co je schopno se vyjevit. Můžeme se však spokojit tím, co slyšíme, totiž že to, co se může a má vyjevit, tu musí (napřed) opravdu „být“? Pokud ano, budeme to nicméně muset chápat trochu jinak, s obezřetnějším upřesněním, kdy a za jakých okolností, zejména však, který moment přitom máme na mysli. Po setkání řecké filosofie s židovským myšlením, tedy s nepochybně odlišnou tradicí, se postupně – hlavně v křesťanských kruzích – stalo běžným že slova „zjevení“ se užívá nikoli vnitrosvětsky, nýbrž jen výslovně theologicky, tedy jako zjevení boží (ať už se zjevuje sám Hospodin, anebo jeho Slovo, eventuelně nějaké „zázraky“, tj. události či děje, které mají ono „zjevení“ zprostředkovat). Toho se ovšem Patočka vůbec nedotýká a dává – nejspíš vědomě a cíleně – najevo, že se omezuje na tradici řeckou. Pro nás však bude právě naopak zajímavé a inspirující právě takové „zjevení“, v němž se zjevuje něco, co „není“, tj. co dosud „nebylo“ a co se stává teprve skrze toto zjevování. Tato většinou theologická tradice užití slov „zjevovati se“ a „zjevení“ ovšem také není bez vnitřního napětí a potíží při důslednějším domýšlení. Je totiž zřejmé, že v tomto případě samo „zjevování“ znamená něco jako specificky významné a přímo oslovující „stávání se“, tedy „fieri“. A právě v tom smyslu se termínu zjevení a zjevování užívá v případě „Slova božího“, a v tomto smyslu také trval Slavomil Daněk na tom, že „verbum fit“, nikoliv že „verbum est“, ani že „verbum factum est“.

(Písek, 080317-3.)